

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F.J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 276. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg10-shoot-idm140342679741328/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

MORALSKE TANKER

- S. 99. *Chiffre*, Lønskrift. – *Decouverter*, Opdagelser. – *Ignoramus*, lat. vi ved ikke. – den filosofiske *Steen*, de Vises *Sten*, Egl. det Stof der ifølge Alkymisterne forvandlede uædle Metaller til ædle. – *Panaceum*, Universalmiddel. – *finde Longitudinem*, finde et Steds Længdegrad. Fastlæggelsen af en alment accepteret Førstemeridian havde været Genstand for Drøftelse siden Antikken. – *Ephesus*, Efesos, græsk Oldtidsby ved Lilleasiens Vestkyst. – *Phormio*, Formio, Tilhænger af Aristoteles' Filosofi. (A. forelæste i Spadseregangene (Peripatoi) ved Gymnasiet Lykcion). – *vanskelige Tings Ignorance*, Uvidenhed om etc.
- S. 100. *Montagne*, dvs. Montaigne. – *profiterer*, docerer. – *Polymathie*, Kundskab om mange Ting. – *skiensomme*, klogt dømmende. – *declamere mod*, gaa voldsomt i Rette med. – *mærket*, fremhævet. – *udi andre mine Skrifter*, Niels Klim, Kap. IX (Det fornuftige Land).
- S. 101. *Resolution*, Beslutsomhed. – *udi en anden Dissertation*, Libr. II. Epigr. 1, ndf. S. 149. – *Fermentum*, Gæringsstof. – *Salvolatile*, »flygtigt Salt«, som man kom i Vin antagelig for at forstærke den berusende Virkning. – *forekommer*, hindrer. – *Nos etc.* Vi kan ikke med vor Forstand fatte hvad Gud er: af Virkningen alene ved vi, at Gud er til. Saaledes som den Blinde vel ikke kan faa Kendskab til Ildens Skikkelse, men dog véd, at det er Ild, eftersom det opvarmer Legemer. – *Philosophus*, Simonides fra Keos (556–468 f. Kr.) var af Fag ikke Filosof men Digter. – *Hieron I.*, Tyran i Syrakus 478–67 f. Kr.
- S. 102. *tilstandene*, tilstaaede. – *Pomponius Mela* (1. Aarh. e. Kr.), romersk Geograf. Denne – som den følgende Passage af den romerske Kirkelærer Augustin (354–430) – citeres fra Bayles Dictionnaire, Artikel Simonide, Note F. – *Angenemhed*, Skonhed. – *non plus ultra*, lat. ikke udover dette. – *quicquid est in Deo, Deus est*, lat. hvadsomhelst der er i Gud, er Gud. – *Concept*, Opfattelse.
- S. 103. *formeres*, dannes. – *subtilisere*, drage spidsfindige Slutninger. – *befalde*, synes om. – *Revelation*, Aabenbaring. – *Tertullian* (ca. 160–ca. 220), romersk Kirkefader. Fra Bayle, Artikel Simonide, Note F. Herfra ogsaa Kritikken af »den gode T.« – *Euklid* (o. 300 f. Kr.), græsk Matematiker. – *Serapion*, Fører for en Gruppe ægyptiske Munke, som kaldtes Anthropomorphyter; de holdt fast paa, at Gud havde menneskelig Skikkelse (4. Aarh.).
- S. 104. *Origenes* (ca. 181–ca. 251), græsk Kirkefader. – *den Forordning*, af Peter den Store, se Bind VIII, S. 236. – *Providence*, Forsyn. – *Fortrydelse*, Vrede. – *accommoderet*, tillempet. – *nedrige*, lave.
- S. 105. *Orbis pictus*, lat. Verden i Billeder. Berømt illustreret Skolebog

NOTER

- (1657) af den tjekkiske Pædagog Johan Comenius. - *fast*, næsten. - *fære ilde*, abortere. - *Præsumtion*, Antagelse.
- S. 106. *en vis Helgen*, Hellig Anders. - *Perspectivar*, Kikkerter. - *Vortex*, lat. Hvirvel. - *befattes*, indbefattes. - *underholder*, holder i Live. - *Charron*, Pierre (1591-1603), fransk Filosof. Citatet, som er udskrevet af Bayles Dict., Artikel Simonide, Note G, er fra Skriftet Om de tre Sandheder (1. Bog, Kap. 5) (1593).
- S. 107. *manieres*, lattes. - *efter Rigueur*, strengt; bogstaveligt. - *Expeditent*, Udvej. - *Vacuum*, Tomrum. - *nogenledes*, næsten.
- S. 108. *subsistere*, eksistere. - *anseer*, tager Hensyn til.
- S. 109. *Missionen*, se Note til S. 64. - *Entretiens*, fr. Underholdning, Samtaler. - *Tolderen*, Lukas 18, 13.
- S. 110. *Qvi etc.* Den som har Trang til meget, er stadig i Trang, selv om han er nok saa rig. Den som er tilfreds med lidt er i al sin Fattigdom rig. - *Væstand*, Vestand, ulykkelig Tilstand. - *skikker sig derudi*, finder sig i det. - *slet*, almindeligt. - *Lysander*, (d. 395 f. Kr.), spartansk Feltherre. - *Hiloterne*, Heloterne, Spartas Underklasse og Livegne. - *Agasilaos*, Konge af Sparta 397-62 f. Kr. - *Pittacus*, Pittakos (6. Aarh. f. Kr.), Tyran i Mytillene; en af de 7 Vise. Der er muligvis Tale om en simplificeret Erindring om hans Brev til Kresos hos Diogenes Laertios 1,481. - *en moderne Philosophus*, Montaigne 1. Bog, Kapitlet: At ondt og godt for en stor Del beror paa vor egen Opfattelse. - *heder det*, hos den romerske Historiekriver Sallust, De repub. ornanda 1.1.
- S. 111. *Epictetus*, Epiktet (o. 100 e. Kr.), græsk Filosof; i hans »Haandbog« Kap. 10. Holberg citerer det efter ovennævnte Kapitel hos Montaigne. - *Seneca*, i De providentia 4, 4. - *Avida etc.*, lat. Dyden er begærlig efter Fæde.
- S. 112. *indskrænket*, indespærret. - *Commoditeter*, Behageligheder. - *exponeret*, udsat for. - *Vindovn*, alm. Trækovn, modsat Blæggrovn. - *rangerede*, stillet op. - *Seneca*, Epist. 74, 4. - *skiller sig ved*, giver fra sig.
- S. 113. *Quisquis etc.*, det lat. Mundheld betyder: den der elsker en Frø anser Freen for en Diana. - *besværgede*, besværede. - *Inclination*, Tilbojelighed. - *Seqvere naturam*, Se Note til S. 164.
- S. 114. *A force etc.*, fr. ved (saa voldsomt) at elske mig, gør du mig ulykkelig.
- S. 115. *Octroy*, Bemyndigelse. - *Speiekumme*, Skyllskaal. - *Nabochodonosor*, den babyloniske Kong Nebukadnezar (605-562) er bl. a. kendt som en stor Bygherre.
- S. 116. *Apicius*, Lækkermund, efter en Person af dette Navn fra Kejsers Tiberius' Tid. - *Bilem etc.* Med Rette har Kritikerens